Oikeustapauskokoelma

JULKISASIAMIEHEN RATKAISUEHDOTUS
MELCHIOR WATHELET
12 päivänä huhtikuuta 2018 [1]

Asia C-99/17 P

Infineon Technologies AG
vastaan

Euroopan komissio

Muutoksenhaku – Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt – Älykorttien sirujen eurooppalaiset markkinat – Kahdenvälisten yhteyksien verkosto hinnanalennuksia pyytäville asiakkaille annettavien vastausten yhteensovittamiseksi – Todisteiden aitouden kiistäminen – Tuomioistuinten harjoittaman valvonnan laajuus – Täysi harkintavalta

1. Esillä olevalla valituksella Infineon Technologies AG (jäljempänä valittaja) vaatii kumoamaan unionin yleisen tuomioistuimen 15.12.2016 antaman tuomion Infineon Technologies v. komissio (T-758/14, ei julkaistu, EU:T:2016:737; jäljempänä valituksenalainen tuomio), jolla kyseinen tuomioistuin hylkäsi sen nostaman kanteen, jossa vaadittiin ensisijaisesti [SEUT] 101 artiklan ja [Euroopan talousalueesta tehdyn] sopimuksen [(ETA-sopimus)] 53 artiklan mukaisesta menettelystä 3.9.2014 annetun Euroopan komission päätöksen C(2014) 6250 final (Asia AT.39574 – Älykorttien sirut) (jäljempänä riidanalainen päätös) kumoamista ja toissijaisesti valittajalle määrätyn sakon alentamista.

2. Unionin tuomioistuimen pyynnöstä tässä ratkaisuehdotuksessa keskitytään kahteen oikeuskysymykseen, jotka valittaja on esittänyt valituksensa tueksi. Ensimmäinen kysymys koskee täyden harkintavallan käyttämistä ja toinen Euroopan komission käyttämien todisteiden aitouden kiistämistä.

I. Asiaa koskevat oikeussäännöt

A. Asetus N:o 1/2003

3. [SEUT 101] ja [SEUT 102] artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 [2] 31 artiklan mukaan ”[unionin] tuomioistuimella on täysi harkintavalta tutkiessaan valitukset päätöksistä, joilla komissio on määrännyt sakon tai uhkasakon. Se voi poistaa sakon tai uhkasakon taikka alentaa tai korottaa sitä.”

1 Alkuperäinen kieli: ranska.

2 EYVL 2003, L 1, s. 1.

B. Sakkojen laskentaa koskevat suuntaviivat

4. Asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan a alakohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennasta annetuissa suuntaviivoissa [3] (jäljempänä sakkojen laskentaa koskevat suuntaviivat) todetaan otsikon ”Perusmäärään tehtävät mukautukset” alla seuraavaa:

”_ _

B. Lieventävät seikat

29. Sakon perusmäärää voidaan alentaa, kun komissio havaitsee esimerkiksi seuraavia lieventäviä seikkoja:

– –

– –

– Kyseinen yritys esittää todisteet siitä, että sen osuus rikkomisessa on ollut huomattavan vähäinen ja siten osoittaa, että ollessaan osapuolena rikkomiseen liittyvään sopimukseen se tosiasiassa jätti soveltamatta sopimusta ja kävi käytännössä kilpailua markkinoilla. Pelkästään sitä seikkaa, että yritys on osallistunut rikkomiseen muita yrityksiä lyhyemmän ajan, ei katsota lieventäväksi seikaksi, sillä kyseinen seikka otetaan jo huomioon sakon perusmäärässä.

_ _”

II. Asian tausta

5. Asian tausta ja riidanalaisen päätöksen keskeiset osat esitetään valituksenalaisen tuomion 1–40 kohdassa. Ne voidaan tiivistää seuraavasti.

6. Komissio sai 22.4.2008 tiedon älykorttien siruihin liittyvän kartellin olemassaolosta, kun Renesas Technology Corporation tytäryhtiöineen (jäljempänä Renesas) esitti sakkoimmuniteettia koskevan hakemuksen sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa annetun komission tiedonannon [4] (jäljempänä yhteistyötiedonanto) perusteella. Tehtyään yllätystarkastuksia useiden kyseisellä alalla toimivien yritysten tiloissa ja esitettyään näille yrityksille tietopyyntöjä komissio aloitti 28.3.2011 asetuksen N:o 1/2003 11 artiklan 6 kohdan nojalla menettelyn Koninklijke Philips NV:tä ja Philips Francea (jäljempänä Philips), Renesasia sekä Samsung Electronics Co. Ltd:tä ja Samsung Semiconductor Europe GmbH:ta (jäljempänä yhdessä Samsung) vastaan.

7. Huhtikuussa 2011 komissio aloitti [SEUT 101] ja [SEUT 102] artiklan mukaisten komission menettelyjen kulusta 7.4.2004 annetun komission asetuksen (EY) N:o 773/2004 [5] 10 a artiklassa tarkoitetut sovintoon tähtäävät keskustelut Renesasin, Samsungin ja Philipsin kanssa. Keskustelut keskeytettiin lokakuussa 2012.

8. Komissio lähetti 18.4.2013 väitetiedoksiannon Renesasille, Hitachille, Mitsubishi Electric Corp:lle, Samsungille, valittajalle ja Philipsille. Suullinen kuuleminen järjestettiin 20.11.2013.

3 EUVL 2006, C 210, s. 2.

4 EUVL 2006, C 298, s. 17.

5 EUVL 2004, L 123, s. 18.

9. Komissio antoi riidanalaisen päätöksen 3.9.2014. Kyseisessä päätöksessä komissio totesi, että neljä yritystä, tarkemmin sanottuna valittaja, Philips, Renesas ja Samsung, oli osallistunut EUT-sopimuksen 101 artiklan 1 kohdan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun rikkomiseen älykorttien sirujen alalla ETA-alueella (jäljempänä kyseessä oleva rikkominen). Rikkominen, joka tapahtui komission mukaan 24.9.2003 ja 8.9.2005 välisenä aikana, koski älykorttien siruja, joita käytetään matkapuhelinten SIM-korteissa, pankkikorteissa, henkilökorteissa, passeissa, maksutelevisiokorteissa ja monissa muissa sovelluksissa.

10. Kyseessä olevan rikkomisen tapahtuma-aikaan älykorttien sirujen markkinoille, jotka koostuivat kahdesta osa-alueesta – SIM-korttien (joita käytetään pääasiassa matkapuhelimissa) sirut ja muihin kuin SIM-kortteihin (joita käytetään pankki- ja turvallisuusalalla sekä tunnistamisessa) tarkoitetut sirut –, oli ominaista jatkuva hintojen lasku, älykorttien valmistajien tärkeimpien asiakkaiden aiheuttamat hintapaineet, kysynnän kasvun sekä teknologian jatkuvan ja nopean kehityksen aiheuttama kysynnän ja tarjonnan epätasapaino sekä asiakkaiden kanssa käytävien sopimusneuvottelujen rakenne.

11. Kyseessä oleva rikkominen perustui riidanalaisen päätöksen adressaattien muodostamaan kahdenvälisten yhteydenpitojen verkostoon, jonka kautta pidetyt kokoukset ja käydyt puhelinkeskustelut olivat viikoittaisia vuosina 2003 ja 2004. Komission mukaan rikkomiseen osallistuneet yritykset olivat yhteensovittaneet älykorttien siruja koskevan hintapolitiikkansa yhteydenpidoilla, jotka koskivat hintojen määrittämistä, muun muassa pääasiallisille asiakkaille ehdotettavien hintojen sekä vähimmäis- ja tavoitehintojen, ja näkemysten vaihtoa seuraavan puolivuotiskauden hintakehityksestä ja hinnoitteluaikomuksista mutta myös tuotantokapasiteettia ja sen käyttöä, tulevaa markkinakäyttäytymistä ja yhteisten asiakkaiden kanssa käytäviä sopimusneuvotteluja. Riidanalaisen päätöksen taulukossa 4 esitetty kollusiivisten yhteydenpitojen ajoitus käy yksiin suhdannevaihtelun kanssa. Komissio havaitsi yhteyden näiden kahdenvälisten yhteydenpitojen aiheen ja ajoituksen välillä. Komission mukaan kyseiset yritykset olivat myös joskus viitanneet näissä yhteydenpidoissa avoimesti muihin kyseessä olevaan rikkomiseen osallistuneiden yritysten kahdenvälisiin yhteydenpitoihin ja kerättyjä tietoja oli luovutettu kilpailijoille.

12. Komissio luonnehti kyseessä olevan rikkomisen yhtenä kokonaisuutena pidettäväksi jatketuksi rikkomiseksi. Komissio katsoi kollusiivisten yhteydenpitojen liittyvän toisiinsa ja täydentävän toisiaan. Vuorovaikutuksellaan yhteydenpidot olivat edesauttaneet kilpailua rajoittavien vaikutusten kokonaisuuden syntymistä kokonaisvaltaisessa suunnitelmassa yhden ainoan päämäärän saavuttamiseksi.

13. Komission mukaan Samsung, Renesas ja Philips olivat tietoisia rikkomisesta kokonaisuudessaan. Valittajaa pidettiin kuitenkin vastuullisena rikkomisesta vain siltä osin kuin se oli osallistunut kollusiivisiin käytäntöihin Samsungin ja Renesasin kanssa, koska valittajan mahdollisesta yhteydenpidosta Philipsin kanssa tai valittajan subjektiivisesta käsityksestä osallisuudestaan kyseessä olevaan rikkomiseen kokonaisuudessaan ei ollut näyttöä.

14. Komissio katsoi myös, että kyseisten yritysten käyttäytymisen tarkoituksena oli rajoittaa kilpailua unionin alueella ja että se oli vaikuttanut merkittävästi sekä jäsenvaltioiden väliseen kauppaan että ETA-sopimuksen osapuolten väliseen kauppaan.

15. Laskiessaan asetuksen N:o 1/2003 23 artiklan 2 kohdan sekä sakkojen laskentaa koskevien suuntaviivojen mukaisesti määrättyjen sakkojen määrää komissio täsmensi, että kyseessä oleva rikkominen oli tahallista. Komissio käytti sakon perusmäärän laskennassa vuotuisen myyntiarvon indikaattorina kartellin kohteena olevien tuotteiden myynnin, joka kyseisille yrityksille kertyi niiltä kuukausilta, joiden aikana ne olivat osallistuneet aktiivisesti kyseessä olevaan rikkomiseen, todellista arvoa. Komissio sovelsi myös kyseessä olevan rikkomisen vakavuuteen perustuvaa kerrointa, joka oli

suuruudeltaan 16 prosenttia. Komissio määritti rikkomisen kestoksi 11 kuukautta ja 17 vuorokautta Philipsin osalta, 18 kuukautta ja seitsemän vuorokautta valittajan osalta, 23 kuukautta ja kaksi vuorokautta Renesasin osalta ja 23 kuukautta ja 15 vuorokautta Samsungin osalta. Lisäsumman laskennassa komissio sovelsi kerrointa, joka oli suuruudeltaan 16 prosenttia myyntiarvosta.

16. Komissio alensi valittajalle määrätyn sakon määrää 20 prosentilla lieventävien olosuhteiden vuoksi, koska katsoi valittajan olevan vastuullinen kyseessä olevasta rikkomisesta vain siltä osin kuin tämä oli osallistunut kollusiivisiin järjestelyihin Samsungin ja Renesasin muttei Philipsin kanssa. Lisäksi komissio myönsi yhteistyötiedonannon nojalla Renesasille sakkoimmuniteetin ja alensi Samsungille määrättyä sakkoa 30 prosentilla.

17. Komissio totesi riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa, että seuraavat yritykset olivat osallistuneet SEUT 101 artiklan 1 kohdan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun rikkomiseen älykorttien sirujen alalla ETA-alueella seuraavasti:

– valittaja 24.9.2003 ja 31.3.2005 välisenä aikana Samsungin ja Renesasin kanssa tehdyn yhteensovittamisen takia (1 artiklan a alakohta);

– Philips 26.9.2003 ja 9.9.2004 välisenä aikana (1 artiklan b alakohta);

– Renesas 7.10.2003 ja 8.9.2005 välisenä aikana (1 artiklan c alakohta) ja

– Samsung 24.9.2003 ja 8.9.2005 välisenä aikana (1 artiklan d alakohta).

18. Riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa komissio määräsi valittajalle 82 784 000 euron sakon (2 artiklan a alakohta), Philipsille 20 148 000 euron sakon (2 artiklan b alakohta), Renesasille 0 euroa sakkoa (2 artiklan c alakohta) ja Samsungille 35 116 000 euron sakon (2 artiklan d alakohta).

III. Asian käsittelyn vaiheet unionin yleisessä tuomioistuimessa ja valituksenalainen tuomio

19. Valittaja toimitti 13.11.2014 unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon kanteen (jäljempänä kumoamiskanne), jossa vaadittiin ensisijaisesti riidanalaisen päätöksen kumoamista ja toissijaisesti sille määrätyn sakon määrän alentamista.

20. Kanteen tueksi esitettiin kuusi kanneperustetta. Unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi valituksenalaisella tuomiolla kyseiset kanneperusteet ja täten kanteen kokonaisuudessaan.

21. Kahdella ensimmäisellä unionin yleisessä tuomioistuimessa esittämällään kanneperusteella, jotka koskivat puolustautumisoikeuksien ja hyvän hallinnon periaatteen kunnioittamista, valittaja moitti erityisesti Samsungin vuonna 2012 toimittaman näytön eli kyseisen yrityksen 3.11.2003 päivätyn sähköpostiviestin menettelyllistä käsittelyä sekä kiisti kyseisen sähköpostiviestin aitouden.

22. Arvioidessaan ensimmäisen kanneperusteen tueksi esitettyä toista väitettä unionin yleinen tuomioistuin totesi valituksenalaisen tuomion 76–80 kohdassa, että komission olisi pitänyt välittää valittajalle hallinnollisen menettelyn yhteydessä omat ”tieteelliset arvionsa” kyseisen sähköpostiviestin aitoudesta. Nämä arviot muodostivat nimittäin unionin yleisen tuomioistuimen mukaan raskauttavia todisteita, koska niiden perusteella komissio piti kyseistä sähköpostiviestiä uskottavana näyttönä valittajan osallisuudesta kyseessä olevaan rikkomiseen. Unionin yleinen tuomioistuin katsoi kuitenkin mainitun tuomion 85 kohdassa, ettei se, että kyseisiä arvioita ei ollut toimitettu valittajalle, vaikuttanut lopputulokseen, johon komissio päätyi riidanalaisessa päätöksessä, ja hylkäsi näin ollen kyseisen kanneperusteen saman tuomion 86 kohdassa.

23. Siltä osin kuin valittaja oli kiistänyt Samsungin työntekijän antaman ilmoituksen todistusarvon, koska väärän ilmoituksen antaminen ei ollut Korean tasavallassa rikos ja Samsungilla oli erityinen intressi ”kaunistella tosiseikkoja” sovittelumenettelyn epäonnistuttua, unionin yleinen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 93 kohdassa lähinnä, että yhteistyötiedonannon nojalla hakemuksen tehnyt Samsung oli vaarassa menettää yhteistyön tuoman hyödyn, jos ilmoitus osoittautuisi vääräksi.

24. Unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi myös toisen kanneperusteen yhteydessä esitetyn väitteen, jonka mukaan komission olisi pitänyt pyytää riippumattomalta asiantuntijalta lausunto 3.11.2003 päivätyn sähköpostiviestin sähköisestä versiosta, jonka aitoudesta ei ollut päteviä todisteita. Unionin yleinen tuomioistuin vastasi tähän väitteeseen toteamalla valituksenalaisen tuomion 118 kohdassa, että komissio voi käyttää tiettyä harkintavaltaa päättäessään tarvittavista jatkotoimista ja että käsiteltävässä asiassa valittaja ei ollut osoittanut sille toimitettujen asiantuntijalausuntojen ja omien tieteellisten arvioidensa perusteella, että tällainen pyyntö oli tarpeen esittää.

25. Tarkastellessaan SEUT 101 artiklan 1 kohdan rikkomista koskevaa kolmatta kanneperustetta, joka jakautui neljään osaan, unionin yleinen tuomioistuin arvioi erityisesti valittajan väitteitä, jotka koskivat Samsungin toimittamien todisteiden epäuskottavuutta sekä näyttöä valittajan syyllistymisestä rikkomiseen.

26. Unionin yleinen tuomioistuin tarkasteli valituksenalaisen tuomion 143–158 kohdassa väitteitä, joilla valittaja pyrki kiistämään kolmannen kanneperusteen tueksi esitetyn toisen osan yhteydessä Samsungin toimittamien todisteiden uskottavuuden.

27. Edellä mainitun tuomion 143 ja 144 kohdassa unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi kyseiset väitteet perusteettomina sillä perusteella, että vaikka pitäisi katsoa, ettei Samsung ole uskottava todistaja, ja vaikka kaikki sen antamat ilmoitukset ja toimittamat asiakirjatodisteet olisi siten hylättävä, tämä ei asettaisi kyseenalaiseksi komission arviointia, joka perustui Renesasin toimittamiin ilmoituksiin ja asiakirjatodisteisiin, jotka osoittivat valittajan ja Renesasin välillä olleen kilpailunvastaista yhteydenpitoa esimerkiksi 31.3.2005. Unionin yleinen tuomioistuin viittasi tässä yhteydessä tuomionsa 193–201 kohtaan, ja täsmennettäköön, että saman tuomion 197–206 kohdassa arvioitiin ja hylättiin väitteet, joilla valittaja pyrki kiistämään edellä mainitun yhteydenpidon.

28. Valituksenalaisen tuomion 145–157 kohdassa unionin yleinen tuomioistuin ”ylimääräisenä perusteluna” arvioi ja hylkäsi valittajan väitteet, joilla pyrittiin riitauttamaan sekä Samsungin uskottavuus todistajana että sen esittämien ilmoitusten ja todisteiden uskottavuus.

29. Tässä yhteydessä unionin yleinen tuomioistuin huomautti erityisesti, ettei valittaja ollut riitauttanut komission arviota, jonka mukaan kartellin muut jäsenet, erityisesti Renesas ja NXP,[6] olivat vahvistaneet Samsungin esittämät ilmoitukset ja todisteet, minkä takia kaikki väitteet, joilla pyrittiin horjuttamaan Samsungin luotettavuutta todistajana, oli hylättävä tehottomina (valituksenalaisen tuomion 146–149 kohta). Unionin yleinen tuomioistuin vastasi myös valittajan esittämiin väitteisiin, jotka koskivat niiden todisteiden luotettavuutta, joiden perusteella komissio oli näyttänyt toteen 3. ja 7.11.2003 tapahtuneet yhteydenpidot (valituksenalaisen tuomion 152–157 kohta).

30. Valituksenalaisen tuomion 159–208 kohdassa unionin yleinen tuomioistuin tarkasteli edellä mainitun kanneperusteen tueksi esitettyä kolmatta osaa, joka koski SEUT 101 artiklan rikkomisen olemassaolosta esitettyä näyttöä. Siinä väitettiin, ettei mikään tapahtuneiksi väitetyistä 11 yhteydenpidosta valittajan ja sen kilpailijoiden välillä rikkonut kyseistä määräystä. Unionin yleinen tuomioistuin täsmensi tässä yhteydessä valituksenalaisen tuomion 160 kohdassa, että ”kantaja ei riitau[ttanut] komission arviota, jonka mukaan hinnat määritettiin lähtökohtaisesti vuosittain, mikä

6 Riidanalaisesta päätöksestä ilmenee, että NXP on jatkanut Philipsin toimintaa perustamisestaan eli 29.9.2006 alkaen. Komissio totesi, ettei NXP ollut osallistunut kyseessä olevaan rikkomiseen.

ilmenee lisäksi niistä keskusteluista, joihin kantaja on osallistunut. Tämän perusteella on riittävää tutkia vuosien 2003–2005 osalta, onko kantaja osallistunut kunkin näiden kolmen vuoden aikana yhteen tai mahdollisesti kahteen kilpailunvastaiseen keskusteluun Samsungin tai Renesasin kanssa, jotta voidaan päätellä, onko SEUT 101 artiklaa rikottu”.

31. Unionin yleinen tuomioistuin katsoi näin ollen, että tässä tilanteessa oli ensin tarkasteltava viittä valittajan ja Samsungin tai Renesasin välistä yhteydenpitoa, jotka olivat tapahtuneet 24.9.2003 (ensimmäinen yhteydenpito), 3.11.2003 (toinen yhteydenpito), 18.3.2004 (kuudes yhteydenpito), 1.–8.6.2004 (seitsemäs yhteydenpito) ja 31.3.2005 (11. yhteydenpito) ja joista ensimmäinen ja viimeinen osoittivat komission mukaan, milloin valittajan osallistuminen kyseessä olevaan rikkomiseen oli alkanut ja päättänyt.

32. Unionin yleinen tuomioistuin katsoi, että vain siinä tapauksessa, ettei kyseisten viiden yhteydenpidon perusteella ole mahdollista näyttää toteen kyseessä olevan rikkomisen olemassaoloa, sen olisi pitänyt tutkia, vahvistaisivatko muut yhteydenpidot, kuten 17.11.2003 tapahtunut yhteydenpito, joita valittaja ei pitänyt lainvastaisina, mahdollisen rikkomisen olemassaolon.

33. Tämän jälkeen unionin yleinen tuomioistuin tutki ja hylkäsi kaikki valittajan esittämät perustelut, jotka koskivat viittä edellä mainittua yhteydenpitoa.

34. Unionin yleinen tuomioistuin tarkasteli valituksenalaisen tuomion 161–176 kohdassa erityisesti valittajan ja Samsungin välistä yhteydenpitoa 24.9.2003 ja katsoi siitä saman tuomion 164–166 kohdassa, että kyseessä oleva tietojenvaihto, joka koski hintoja, nykyistä ja tulevaa tuotantokapasiteettia sekä teknologian mahdollista kehitystä, olivat omiaan vaikuttamaan suoraan kilpailijoiden kilpailustrategioihin etenkin markkinoilla, joilla sekä kysyntä että tarjonta on hyvin keskittynyttä. Unionin yleinen tuomioistuin täsmensi vielä tuomion 168 kohdassa, ettei mikään valittajan perusteluista horjuttanut päätelmää, jonka mukaan valittaja oli keskustellut ainakin Samsungin kanssa seuraavan vuoden hintaennusteista.

35. Unionin yleinen tuomioistuin katsoi lisäksi mainitun tuomion 173–175 kohdassa, että kyseinen sen mukaan arkaluonteisten tietojen vaihto oli tarkoitukseen perustuvaa rikkomista, kun otetaan huomioon merkityksellisten markkinoiden taloudellinen ja oikeudellinen ympäristö, sellaisena kuin se kuvataan riidanalaisen päätöksen 59 perustelukappaleessa, eikä valittaja ollut riitauttanut tätä luonnehdintaa unionin yleisessä tuomioistuimessa.

36. Valituksenalaisen tuomion 176 kohdassa unionin yleinen tuomioistuin totesi vielä erityisesti tuotantokapasiteettia koskevista keskusteluista, että koska komissio oli eritellyt syyt, joiden perusteella se katsoi, että tuotantokapasiteettia koskeva tietojenvaihto oli markkinaolosuhteet huomioon ottaen omiaan rajoittamaan kilpailua, komission ei ollut tarpeen näyttää toteen kilpailua rajoittavia vaikutuksia kyseisillä markkinoilla voidakseen todeta tällaisen menettelyn rikkomiseksi. Unionin yleisen tuomioistuimen mukaan oli kuitenkin niin, että vaikka tarkoitukseen perustuvaa rikkomista ei olisi voitu todeta yksinomaan tuotantokapasiteettia koskevan tietojenvaihdon perusteella, valittaja ei kuitenkaan ollut kyseenalaistanut sitä, että komissio oli perustellusti todennut tulevia hintoja koskevan tietojenvaihdon merkitsevän tarkoitukseen perustuvaa rikkomista.

37. Tarkastellessaan valituksenalaisen tuomion 177–185 kohdassa valittajan ja Samsungin välistä yhteydenpitoa 3.11.2003 unionin yleinen tuomioistuin huomautti, ettei valittaja ollut näyttänyt toteen, että ne objektiiviset syyt, jotka komissio oli esittänyt perustellakseen väitettä, jonka mukaan kyseisenä päivänä päivätystä sähköpostiviestistä, jonka aitouden valittaja oli kiistänyt, oli olemassa useita versioita, olivat virheellisiä. Joka tapauksessa on olemassa indisioiden kokonaisuus, joka ilmenee muista todisteista, joiden mukaan kyseisessä sähköpostiviestissä mainitut lainvastaiset keskustelut oli käyty. Unionin yleinen tuomioistuin tarkasteli Renesasin työntekijän 7.10.2003 päivättyä sähköpostiviestiä sekä Samsungin työntekijän 7.11.2003 päivättyä sähköpostiviestiä (valituksenalaisen tuomion 181–183 kohta).

38. Vastatessaan väitteeseen, jonka mukaan 3.11.2003 tapahtunut yhteydenpito ei merkinnyt tarkoitukseen perustuvaa kilpailunrajoitusta, unionin yleinen tuomioistuin piti riittävänä todeta, ettei komission ollut tarpeen osoittaa erikseen kunkin lainvastaisen keskustelun osalta, että keskustelu merkitsi tällaista rajoitusta, jos se näytti toteen, että kyseiset käytännöt merkitsivät kokonaisuutena tarkoitukseen perustuvaa kilpailunrajoitusta (valituksenalaisen tuomion 185 kohta).

39. Unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi valituksenalaisen tuomion 192–196 kohdassa valittajan perustelut, jotka koskivat sen ja Samsungin välistä yhteydenpitoa 1.–8.6.2004. Viitaten riidanalaisen päätöksen 216 perustelukappaleeseen unionin tuomioistuin tukeutui Samsungin toimittamaan asiakirjaan todetessaan, että arkaluonteisia tietoja oli vaihdettu.

40. Unionin yleinen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 207 kohdassa viidestä edellä mainitusta yhteydenpidosta, että ”komissio ei ol[lut] tehnyt virhettä todetessaan, että kantaja oli osallistunut kilpailunvastaisiin keskusteluihin Samsungin ja Renesasin kanssa 24.9.2003 ja 31.3.2005 välisenä aikana”.

41. Vastatessaan kolmannen kanneperusteen tueksi esitettyyn neljänteen osaan, jonka mukaan unionin yleinen tuomioistuin ei kyseessä olevan rikkomisen jakamattoman luonteen vuoksi voisi tehdä muuta kuin kumota riidanalaisen päätöksen kokonaisuudessaan, mikäli se erityisesti katsoisi, että 3. ja 17.11.2003 tapahtuneet yhteydenpidot eivät olleet kilpailunvastaisia, unionin yleinen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 211 kohdassa seuraavaa: ”kuten [valituksenalaisen tuomion] 160 kohdassa on todettu, kantaja ei ole kiistänyt sitä, että markkinahinnat määritettiin lähtökohtaisesti vuosittain. Koska on todettu – –, ettei komissio ole tehnyt virhettä katsoessaan, että kantaja on osallistunut viiteen lainvastaiseen yhteydenpitoon vuosina 2003–2005, se, että komissio on todennut virheellisesti, että muut sen huomioon ottamat yhteydenpidot, kuten 17.11.2003 tapahtunut yhteydenpito, eivät olleet tosiasiassa kilpailun[mukaisia], ei muuttaisi toteamusta, jonka mukaan kantaja on osallistunut yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun rikkomiseen näiden kolmen vuoden aikana. Toisin kuin kantaja väitti istunnossa, on siis niin, että vaikka muut viisi edellä mainittua yhteydenpitoa eivät olisikaan SEUT 101 artiklan vastaisia, komissio on esittänyt riittävän oikeudellisen näytön osoittaakseen, että kantaja on osallistunut kyseessä olevaan rikkomiseen.”

42. Siltä osin kuin on kyse valittajan toissijaisesti esittämästä neljännestä kanneperusteesta, joka koskee käsitteen ”yhtenä kokonaisuutena pidettävä jatkettu rikkominen” virheellistä soveltamista, unionin yleinen tuomioistuin esitti valituksenalaisen tuomion 215 kohdassa yhteenvedon riidanalaisen päätöksen 285–315 perustelukappaleesta. Unionin yleinen tuomioistuin myös palautti valituksenalaisen tuomion 216–223 kohdassa mieleen oikeuskäytännön, joka koskee tällaisen rikkomisen olemassaolon toteamista sekä yrityksen osallistumista siihen.

43. Seuraavaksi unionin yleinen tuomioistuin käsitteli viittä valittajan esittämää väitettä mainitun oikeuskäytännön valossa. Valituksenalaisen tuomion 226–232 kohdassa unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi väitteen riidanalaisen päätöksen ristiriitaisuudesta. Riidanalaisen päätöksen perustelut ja päätösosan analysoituaan unionin yleinen tuomioistuin katsoi, että ”vaikka komissio totesi riidanalaisen päätöksen päätösosassa kaikkien neljän päätöksen adressaatin osallistuneen kyseessä olevaan rikkomiseen tekemättä eroa näiden välille, päätöksen perusteluosasta ilmenee yksiselitteisesti, että komissio katsoi kaikkien näiden yritysten osallistuneen yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun rikkomiseen, tämän kuitenkaan vaikuttamatta siihen, että, toisin kuin kolmea muuta yritystä, joille seuraamuksia oli määrätty, kantajaa ei voitu pitää vastuullisena kyseessä olevaan rikkomiseen kokonaisuutena” (tuomion 229 kohta). Tulkitessaan riidanalaisen päätöksen päätösosaa sen perustelujen valossa unionin yleinen tuomioistuin kuitenkin katsoi mainitun tuomion 231 kohdassa, että ”päätösosaa on tulkittava siten, että [komissio] ei pidä kantajaa vastuullisena kyseessä olevasta rikkomisesta kokonaisuudessaan, toisin kuin muita [riidanalaisen] päätöksen vastaanottajia, mutta katsoo kantajan vastuulliseksi rikkomisesta siltä osin kuin tällä on ollut lainvastaisia yhteydenpitoja Samsungin ja Renesasin kanssa. Vaikka [riidanalaisen] päätöksen päätösosan sanamuoto onkin epätäsmällinen – –, se ei ole ristiriidassa päätöksen perustelujen kanssa”.

44. Valituksenalaisen tuomion 236–240 kohdassa unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi myös väitteen, jonka mukaan sakon laskennassa oli loukattu yhdenvertaisen kohtelun ja oikeasuhteisuuden periaatteita. Saman tuomion 239 kohdassa unionin yleinen tuomioistuin hylkäsi erityisesti väitteen, jolla riitautettiin sakkoa koskevan 20 prosentin lievennys, jonka komissio oli myöntänyt valittajalle lieventävien olosuhteiden perusteella siksi, että tämä oli osallistunut vain rajoitetussa määrin kyseessä olevaan rikkomiseen, sillä perusteella, että ”kantaja ei esitä mitään erityistä perustelua, jonka perusteella olisi mahdollista todeta, ettei sakkoon myönnetty 20 prosentin lievennys ole käsiteltävässä tapauksessa oikeasuhteinen sen vuoksi, että kantaja oli osallistunut vain osittain kyseessä olevaan rikkomiseen”.

45. Unionin yleinen tuomioistuin tarkasteli sakon laskentaa myös valittajan viidennen ja kuudennen kanneperusteen yhteydessä.

46. Arvioidessaan valituksenalaisen tuomion 255–259 kohdassa viidettä kanneperustetta, jonka mukaan sakko oli laskettu virheellisesti, koska valittaja ei ollut osallistunut muihin kuin SIM-kortteihin tarkoitettuja siruja koskevaan yhteydenpitoon, unionin yleinen tuomioistuin huomautti, että kyseisten sirujen hintoja oli käsitelty 24.9.2003 tapahtuneessa yhteydenpidossa Samsungin kanssa eivätkä valittajan esittämät perustelut asettaneet tätä kyseenalaiseksi (tuomion 255 ja 256 kohta). Unionin yleinen tuomioistuin lisäsi myös, että ”joka tapauksessa on niin – –, että kantaja ei ole esittänyt kirjelmissään minkäänlaisia perusteluja kiistääkseen komission arvion, joka esitetään [riidanalaisen] päätöksen 221 perustelukappaleessa ja komission huomautuksissa ja jonka mukaan SIM-korttien sirut ja muihin kuin SIM-kortteihin tarkoitetut sirut ovat verrattavissa toisiinsa” (valituksenalaisen tuomion 257 kohta), ja hylkäsi tehottomana valittajan väitteen siitä, etteivät mainitut kaksi sirutyyppiä kuuluneet samoille tuotemarkkinoille (tuomion 258 kohta).

47. Kuudennesta kanneperusteesta, joka koski sakkojen laskentaa koskevien suuntaviivojen rikkomista sekä suhteellisuusperiaatteen loukkaamista, unionin yleinen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 270 kohdassa, ettei valittajalle määrätty sakko loukannut suhteellisuusperiaatetta. Unionin yleinen tuomioistuin perusteli tätä päätelmää valituksenalaisen tuomion 269 kohdassa toteamalla, että valittajalle määrätyn sakon määrä oli selitettävissä sillä, että valittajan liikevaihto oli seuraamusten kohteena olleiden muiden yritysten liikevaihtoa huomattavasti suurempi, ja se kuvasti vain sitä taloudellista merkitystä, joka liittyi valittajan omaan osallisuuteen kyseessä olevassa rikkomisessa, kun otetaan huomioon, että juuri kyseisen rikkomisen kohteena olleiden tuotteiden myynnin osuus kokonaisliikevaihdosta voi parhaiten osoittaa tämän rikkomisen taloudellisen merkityksen.

IV. Asianosaisten vaatimukset ja menettely unionin tuomioistuimessa

48. Valittaja vaatii valituksessaan, että unionin tuomioistuin

– kumoaa valituksenalaisen tuomion

– kumoaa riidanalaisen päätöksen valittajaa koskevilta osin

– toissijaisesti alentaa riidanalaisen päätöksen 457 perustelukappaleen a alakohdassa valittajalle määrätyn 82 874 000 euron sakon kohtuullisen suuruiseksi

– toissijaisesti palauttaa asian unionin yleiseen tuomioistuimeen uudelleen käsiteltäväksi ja

– velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

49. Komissio vaatii, että unionin tuomioistuin

– hylkää valituksen

– toissijaisesti hylkää vaatimuksen valittajalle määrätyn sakon määrän alentamisesta ja

– velvoittaa valittajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

V. Valituksen tarkastelu

50. Valittaja vetoaa valituksensa tueksi kolmeen valitusperusteeseen, jotka vastaavat olennaisilta osin kolmea ”oikeuskysymystä”, jotka esitetään valituskirjelmän 2 kohdassa. Ensimmäinen valitusperuste koskee SEUT 263 artiklan rikkomista puutteellisen ja valikoivan oikeudellisen arvioinnin seurauksena. Erityinen kysymys tiettyjen todisteiden aitoudesta ja siihen liittyvää todistustaakkaa koskevista seurauksista liittyy tähän ensimmäiseen valitusperusteeseen. Ensimmäinen valitusperuste liittyy erottamattomasti kolmanteen valitusperusteeseen, jonka mukaan valittajalle määrätyn sakon laskennassa on tehty oikeudellisia virheitä sekä jätetty noudattamatta täyttä harkintavaltaa. Toinen valitusperuste koskee SEUT 101 artiklan ja erityisesti käsitteiden ”tarkoitukseen perustuva kilpailunrajoitus” ja ”yhtenä kokonaisuutena pidettävä jatkettu rikkominen” soveltamista.

51. Oikeuskysymyksiä, joita unionin tuomioistuin haluaa käsiteltävän tässä ratkaisuehdotuksessa, tarkastellaan ensimmäisen valitusperusteen kahden ensimmäisen osan yhteydessä yhdessä kolmannen valitusperusteen kanssa. Kuten edellä 2 kohdassa todetaan, mainitut oikeuskysymykset koskevat tehokkaan tuomioistuinvallan vaatimusta, jota on tarkasteltava käsiteltävässä asiassa suhteessa täyden harkintavallan käyttämiseen, sekä komission hyväksymien todisteiden aitouden kiistämistä.

A. Tehokas tuomioistuinvalvonta ja täysi harkintavalta (ensimmäisen valitusperusteen ensimmäinen osa ja kolmas valitusperuste)

1. Asianosaisten lausumat

52. Ensimmäisen valitusperusteensa ensimmäisessä osassa valittaja riitauttaa erityisesti unionin yleisen tuomioistuimen päätelmät valituksenalaisen tuomion 160 kohdassa, joka on lähtökohta valvonnalle, jota valittaja pitää riittämättömänä.

53. Valittaja arvostelee unionin yleistä tuomioistuinta lähinnä siitä, että se tarkasteli vain viittä komission toteamista lainvastaiseksi väitetyistä 11 yhteydenpidosta, vaikka valittaja oli kiistänyt ne kaikki. Komission jostakin tietystä riidanalaisesta yhteydenpidosta tekemien arviointien lainvastaisuuden olisi kuitenkin pitänyt johtaa riidanalaisessa päätöksessä olevien vastaavien komission päätelmien kumoamiseen.

54. Valittaja katsoo näin ollen, että valituksenalaisen tuomion 160 kohdassa kuvatuissa olosuhteissa unionin yleisen tuomioistuimen harjoittama tuomioistuinvalvonta oli puutteellista ja valikoivaa ja siten SEUT 263 artiklan vastaista. Tämän osittaisen valvonnan johdosta myös valituksenalaisen tuomion perustelut ovat puutteelliset.

55. Valittajan mielestä arvioidut yhteydenpidot eivät myöskään tukeneet riittävästi toteamusta, jonka mukaan valittaja oli osallistunut yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun rikkomiseen.

56. Valittaja katsoo lisäksi, ettei unionin yleinen tuomioistuin voinut tällaista valikoivaa valvontaa toteuttaessaan myöskään arvioida kattavasti väitetyn rikkomisen vakavuutta tai valvoa riittävästi määrättyä sakkoa. Viimeksi mainittu väite toistetaan ja sitä kehitellään edelleen myös kolmannessa valitusperusteessa, jonka mukaan unionin yleinen tuomioistuin on tehnyt oikeudellisia virheitä sakon määrää arvioidessaan.

57. Komission mukaan kaikki valittajan väitteet ovat perusteettomia.

58. Valituksenalaisen tuomion 160 kohdasta esitetystä kritiikistä komissio katsoo erityisesti, että koska valittaja ei ole riitauttanut päätelmää, jonka mukaan älykorttien sirujen hinnat määritettiin lähtökohtaisesti vuosittain, riitti, että unionin yleinen tuomioistuin tarkistaa valittajan osallistuneen vuosien 2003 ja 2005 välisenä aikana vähintään yhteen kilpailunvastaiseen yhteydenpitoon joka vuosi. Komission mukaan riittää, että kilpailunvastaisten yhteydenpitojen taloudellisilla seurauksilla oli edelleen vaikutuksia yhteydenpitojen ajankohtien jälkeen. Näin ollen unionin yleisen tuomioistuimen ei komission mielestä ollut tarpeen perustella tarkastelemiensa viiden yhteydenpidon valintaa eikä sitä, että se jätti tutkimatta valittajan osallistumisen kuuteen muuhun yhteydenpitoon. Komission mukaan valittajalla ei ollut minkäänlaista intressiä saada tähän selitystä.

59. Toisin kuin valittaja väittää, unionin yleisen tuomioistuimen soveltama lähestymistapa ei komission mukaan myöskään estänyt sitä vastaamasta asianmukaisesti rikkomisen vakavuutta ja sakon määrää koskeviin väitteisiin.

2. Asian tarkastelu

a) SEUT 101 ja SEUT 102 artiklan mukaisiin menettelyihin liittyviä komission päätöksiä koskevan tuomioistuinvalvonnan kaksijakoisuus

60. Valituksenalaisen tuomion 160 kohdassa unionin yleinen tuomioistuin totesi, ettei valittaja ollut riitauttanut komission arviointia, jonka mukaan hinnat määritettiin lähtökohtaisesti vuosittain. Tämän toteamuksen perusteella unionin yleinen tuomioistuin katsoi, että ”o[li] riittävää tutkia vuosien 2003–2005 osalta, o[li]ko kantaja osallistunut kunkin näiden kolmen vuoden aikana yhteen tai mahdollisesti kahteen kilpailunvastaiseen keskusteluun Samsungin tai Renesasin kanssa, jotta voidaan päätellä, onko SEUT 101 artiklaa rikottu. Unionin yleinen tuomioistuin katso[i] näin ollen aiheelliseksi tutkia aluksi viittä kantajan ja Samsungin tai Renesasin välistä yhteydenpitoa – –, joista ensimmäinen ja viimeinen osoitt[i]vat komission mukaan, milloin kantajan osallistuminen kyseessä olevaan rikkomiseen oli alkanut ja päättynyt. Vain siinä tapauksessa, ettei kyseisten viiden yhteydenpidon perusteella olisi mahdollista näyttää toteen kyseessä olevan rikkomisen olemassaoloa, unionin yleinen tuomioistuin tutkii, auttavatko 17.11.2003 tapahtuneen yhteydenpidon kaltaiset muut yhteydenpidot, joista kantaja väittää kirjelmissään ja istunnossa, etteivät ne olleet lainvastaisia, osoittamaan rikkomisen olemassaolon”.

61. Unionin yleinen tuomioistuin piti pätevinä komission päätelmiä niistä viidestä yhteydenpidosta, jotka se oli valinnut tarkasteltavaksi, joten se vahvisti valittajan osallistuneen kyseessä olevaan rikkomiseen tutkimatta muihin yhteydenpitoihin liittyviä väitteitä.

62. Unionin yleinen tuomioistuin nimittäin katsoi valituksenalaisen tuomion 211 kohdassa, että ”koska komissio ei ole tehnyt virhettä katsoessaan, että kantaja on osallistunut viiteen lainvastaiseen yhteydenpitoon vuosina 2003–2005, se, että komissio on todennut virheellisesti, että muut sen huomioon ottamat yhteydenpidot, kuten 17.11.2003 tapahtunut yhteydenpito, eivät olleet tosiasiassa kilpailun[mukaisia], ei muuttaisi toteamusta, jonka mukaan kantaja on osallistunut yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun rikkomiseen näiden kolmen vuoden aikana. Toisin kuin kantaja väitti istunnossa, vaikka muut kuin viisi edellä mainittua yhteydenpitoa eivät olisikaan SEUT 101 artiklan vastaisia, komissio on esittänyt oikeudellisesti riittävän näytön osoittaakseen, että kantaja on osallistunut kyseessä olevaan rikkomiseen”.

63. Valittajan esittämä kritiikki kohdistuu siis pääasiallisesti valituksenalaisen tuomion 160 kohtaan. Valituksenalaisen tuomion mainitussa kohdassa tekemänsä ”valinnan” sijasta unionin yleisen tuomioistuimen olisi pitänyt valittajan mukaan tutkia perinpohjaisesti kaikki valittajan kiistämät yhteydenpidot.

64. SEUT 101 ja SEUT 102 artiklan mukaisiin menettelyihin liittyvien komission päätösten tuomioistuinvalvontaa koskeva järjestelmä koostuu kahdesta osasta. Se perustuu ensinnäkin SEUT 263 artiklassa vahvistettuun toimielinten toimien perinteiseen laillisuusvalvontaan ja toiseksi sitä voidaan SEUT 261 artiklan nojalla täydentää kantajien pyynnöstä täyden harkintavallan käyttämisellä komission kyseisellä alalla määräämien seuraamusten osalta. [7]

b) Laillisuusvalvonnan ulottuvuus

65. Käsiteltävässä tapauksessa komissio oli todennut riidanalaisessa päätöksessä yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatketun rikkomisen olemassaolon. Tällaisen rikkomisen voidaan katsoa johtuvan jatketusta käyttäytymisestä, jonka muodostavat toimenpiteet kuuluvat ”kokonaissuunnitelmaan”, koska niiden yhteisenä tavoitteena on kilpailun vääristäminen yhteismarkkinoiden sisällä, vaikka yksi tai useampi osatekijä voisi sellaisenaankin ja erikseen tarkasteltuna merkitä SEUT 101 artiklan rikkomista. Tällaisen rikkomisen yhteydessä komissiolla on oikeus kohdistaa vastuu näistä toimenpiteistä sen mukaan, miten yritykset ovat osallistuneet kilpailusääntöjen rikkomiseen kokonaisuutena arvioiden. [8]

66. Unionin tuomioistuin on myös täsmentänyt, että ”yritys, joka on osallistunut tällaiseen yhtenä kokonaisuutena pidettävään kilpailusääntöjen monenlaiseen rikkomiseen omalla käyttäytymisellään, joka kuuluu [SEUT 101] artiklan 1 kohdassa tarkoitetun kilpailua rajoittavan sopimuksen tai yhdenmukaistetun menettelytavan käsitteen alaan ja jolla pyrittiin myötävaikuttamaan kilpailusääntöjen rikkomisen toteuttamiseen kokonaisuudessaan, voi siis olla vastuussa myös muiden yritysten käyttäytymisestä saman kilpailusääntöjen rikkomisen osalta koko siltä ajalta, jolloin se osallistui kyseiseen rikkomiseen”. [9]

67. Tällaisen yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatketun rikkomisen yhteydessä unionin yleinen tuomioistuin katsoi voivansa tarkastaa riidanalaisen päätöksen laillisuuden rajaamalla arviointinsa sen tarkistamiseen, oliko valittaja osallistunut yhteen tai mahdollisesti kahteen kilpailunvastaiseen keskusteluun kunkin näiden kolmen vuoden aikana [(eli vuosina 2003–2005)], [10] joiden yhteydenpidot osoittivat komission mukaan rikkomisen, johon valittaja oli syyllistynyt, alkamis- ja loppumisajankohdan.

68. Koska unionin yleinen tuomioistuin oli todennut ennen tämän valinnan tekemistä, ettei valittaja ollut riitauttanut komission arviointia, jonka mukaan hinnat määritettiin lähtökohtaisesti vuosittain, kyseessä olevan rikkomisen ominaispiirteitä ei ole mielestäni otettu huomioon vääristyneellä tavalla.

69. Sillä, että yritys ei ole osallistunut kaikkiin kartellin muodostaviin osatekijöihin tai että sen osuus on ollut vähäinen niillä osa-alueilla, joihin se on osallistunut, ei nimittäin ole merkitystä näytettäessä toteen kilpailusääntöjen rikkomista sen osalta; nämä seikat otetaan huomioon kilpailusääntöjen rikkomisen vakavuutta arvioitaessa ja mahdollisesti sakkoa määritettäessä. [11] Unionin yleinen tuomioistuin pystyi näin ollen oikeudellista virhettä tekemättä rajaamaan laillisuusvalvontavaiheessa tarkastelunsa koskemaan viittä kilpailunvastaista keskustelua, jotka sijoittautuvat rikkomisajanjakson kolmeen vuoteen.

7 Ks. vastaavasti tuomio 10.7.2014, Telefónica ja Telefónica de España v. komissio (C-295/12 P, EU:C:2014:2062, 42 kohta); tuomio 21.1.2016, Galp Energía España ym. v. komissio (C-603/13 P, EU:C:2016:38, 71 kohta) ja tuomio 26.1.2017, Aloys F. Dornbracht v. komissio (C-604/13 P, EU:C:2017:45, 52 kohta).

8 Ks. vastaavasti tuomio 7.1.2004, Aalborg Portland ym. v. komissio (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, EU:C:2004:6, 258 kohta); tuomio 6.12.2012, komissio v. Verhuizingen Coppens (C-441/11 P, EU:C:2012:778, 41 kohta) ja tuomio 11.7.2013, Team Relocations ym. v. komissio (C-444/11 P, ei julkaistu, EU:C:2013:464, 49 kohta).

9 Tuomio 6.12.2012, komissio v. Verhuizingen Coppens (C-441/11 P, EU:C:2012:778, 42 kohta) ja tuomio 11.7.2013, Team Relocations ym. v. komissio (C-444/11 P, ei julkaistu, EU:C:2013:464, 50 kohta).

10 Valituksenalaisen tuomion 160 kohta.

11 Ks. vastaavasti tuomio 7.1.2004, Aalborg Portland ym. v. komissio (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, EU:C:2004:6, 86 kohta) ja tuomio 6.12.2012, komissio v. Verhuizingen Coppens (C-441/11 P, EU:C:2012:778, 45 kohta).

70. Pitää paikkansa, että valittaja riitauttaa ensimmäisen valitusperusteensa viidennessä osassa unionin yleisen tuomioistuimen alustavan toteamuksen, jonka mukaan hinnat määritetään vuosittain.[12] Mielestäni se on kuitenkin jätettävä tutkimatta, koska väitteen virheellisyyttä ei tuotu esiin unionin yleisessä tuomioistuimessa, vaikka komissio oli nimenomaisesti perustanut riidanalaisen päätöksen siihen tosiseikkaan, että älykorttien sirujen hinnat määritettiin lähtökohtaisesti vuosittain.[13] Väite on joka tapauksessa perusteeton, koska valittaja ei tältä osin näytä toteen vääristyneellä tavalla huomioon ottamista. Täsmentäessään valituksenalaisen tuomion 160 kohdassa, että ”hinnat määritettiin *lähtökohtaisesti* vuosittain”,[14] unionin yleinen tuomioistuin ei varmasti katsonut, että se oli mahdollista tehdä vain vuosittain.

c) Täyden harkintavallan laajuus

71. Kysymystä siitä, miten laajaa harkintavaltaa unionin yleisen tuomioistuimen oli käytettävä, on mielestäni lähestyttävä toisella tavalla, kun on kyse SEUT 101 ja SEUT 102 mukaisiin menettelyihin liittyvien komission päätösten tuomioistuinvalvontaa koskevan järjestelmän toisesta ulottuvuudesta.

72. Kuten edellä tämän ratkaisuehdotuksen 64 kohdassa jo todettiin, SEUT 263 artiklaan perustuvaa laillisuusvalvontaa voidaan nimittäin SEUT 261 artiklan mukaisesti täydentää kantajien pyynnöstä siten, että käytetään täyttä harkintavaltaa komission kilpailuoikeuden nojalla määräämien seuraamusten osalta.[15]

73. Vaikka täysi harkintavalta ei ole itsenäinen oikeussuojakeino, sitä on käytettävä erillään laillisuusvalvonnasta.[16] Toisin sanoen se, ettei laillisuusvalvonnassa ilmene lainvastaisuutta, ei johda siihen, että täyden harkintavallan yhteydessä ei voida suorittaa erityistä valvontaa.[17] Kuten edellä tämän ratkaisuehdotuksen 69 kohdassa huomautettiin, nimenomaan tämän toisen tarkastuksen yhteydessä on otettava huomioon, että yritys ei ole osallistunut kaikkiin kartellin muodostaviin osatekijöihin tai että sen osuus on ollut vähäinen niillä osa-alueilla, joihin se on osallistunut.

74. On nimittäin selkeästi vahvistettu, että ”täyttääkseen perusoikeuskirjan 47 artiklassa tarkoitetut täyteen harkintavaltaan perustuvan valvonnan vaatimukset sakon osalta unionin tuomioistuinten on SEUT 261 ja SEUT 263 artiklan mukaista toimivaltaa käyttäessään tutkittava kaikki *oikeudellisia seikkoja tai tosiseikkoja koskevat* väitteet, joilla pyritään osoittamaan, että sakon määrä ei ole asianmukainen rikkomisen vakavuuteen ja kestoon nähden”.[18]

12 Ks. valituskirjelmän 57 ja 58 kohta.

13 Ks. tosiseikkojen kuvauksesta riidanalaisen päätöksen 38–41 kohta, tapahtumien kuvauksesta (kartellin muodostamisen perusperiaatteet) riidanalaisen päätöksen 68, 76 ja 77 kohta sekä SEUT 101 artiklan soveltamisesta käsiteltävässä asiassa riidanalaisen päätöksen 246 ja 297 kohta. Uuden perusteen jättämisestä tutkimatta ks. tuomio 12.5.2016, Bank of Industry and Mine v. neuvosto (C-358/15 P, ei julkaistu, EU:C:2016:338, 91 kohta).

14 Kursivointi tässä.

15 Tällainen pyyntö ei ole mielestäni kiistanalainen esillä olevassa tapauksessa. Vaatiessaan, että unionin yleinen tuomioistuin kumoaa sille määrätyn sakon tai alentaa sitä, valittaja nimittäin kiistatta vaati unionin yleistä tuomioistuinta käyttämään täyttä harkintavaltaansa (ks. erityisesti kyseistä kumoamiskannetta koskevan kannekirjelmän 189 ja 192 kohta). Ks. vastaavasti tuomio 27.4.2017, FSL ym. v. komissio (C-469/15 P, EU:C:2017:308, 72 kohta) ja julkisasiamies Sharpstonin ratkaisuehdotus KME Germany ym. v. komissio (C-272/09 P, EU:C:2011:63, 78 kohta).

16 Ks. vastaavasti Muguet-Poullennec, G., ”Sanctions prévues par le règlement n° 1/2003 et droit à une protection juridictionnelle effective: les leçons des arrêts KME et Chalkor de la CJUE”, *Revue Lamy de la concurrence: droit, économie, régulation*, 2012, nro 32, s. 57–78.

17 Ks. vastaavasti Van Cleynenbreugel, P., ”Constitutionalizing Comprehensively Tailored Judicial Review in EU Competition Law”, *The Columbia Journal of European Law*, 2012, s. 519–545, erityisesti s. 535 ja 536 ja Forrester, I. S., ”A challenge for Europe’s judges: the review of fines in competition cases”, *European Law Review*, 2011, osa. 36, nro 2, s. 185–207, erityisesti s. 195.

18 Tuomio 10.7.2014, Telefónica ja Telefónica de España v. komissio (C-295/12 P, EU:C:2014:2062, 200 kohta; kursivointi tässä). Ks. vastaavasti myös tuomio 27.4.2017, FSL ym. v. komissio (C-469/15 P, EU:C:2017:308, 75 kohta). Oikeuskirjallisuudessa on useasti korostettu, että tarve tutkia yksityiskohtaisesti ja tyhjentävästi kaikki kiistanalaiset tosiseikat on Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklasta johtuva vaatimus, minkä vuoksi siihen liittyy tehokasta oikeussuojaa koskeva perusoikeus (ks. vastaavasti Wesseling, R. ja van der Woude, M., ”The Lawfulness and Acceptability of Enforcement of European Cartel Law”, *World Competition*, 35, 2012/4, s. 573–598, erityisesti s. 582). Tehokasta oikeussuojaa koskevaan oikeuteen liittyvistä vaatimuksista kilpailuoikeuden alalla ks. myös Van Cleynenbreugel, P., ”Constitutionalizing Comprehensively Tailored Judicial Review in EU Competition Law”, *The Columbia Journal of European Law*, 2012, s. 519–545, erityisesti s. 5 ja Bellis, J.-Fr., ”La charge de la preuve en matière de concurrence devant les juridictions de l’Union européenne” teoksessa Mahieu, St. (toim.), *Contentieux de l’Union européenne. Questions choisies*, Bryssel, Larcier, coll. Europe(s), 2014, s. 217–233, erityisesti s. 217 ja 218.

75. Tyhjentävän valvonnan vaatimus selittyy myös ”rangaistusten” yksilöllistämistä ja mukauttamista koskevilla periaatteilla, jotka ovat – julkisasiamies Tizzanoa lainatakseni – kaksi johtavaa periaatetta kaikissa seuraamusjärjestelmissä sekä rikosoikeuden että hallinto-oikeuden alalla [19] ja keskeisessä asemassa myös unionin tuomioistuimen oikeuskäytännössä, jossa käsitellään kilpailuoikeuden nojalla määrättävien sakkojen suuruuden määrittämistä.

76. Unionin tuomioistuimen vakiintuneessa oikeuskäytännössä on nimittäin katsottu, että sakkojen suuruuden määrittämiseksi ”on otettava huomioon [rikkomisen] kesto ja *kaikki sellaiset tekijät, jotka voivat vaikuttaa [rikkomisen] vakavuuden arviointiin, kuten kunkin yrityksen käyttäytyminen, kunkin yrityksen osuus yhdenmukaistettujen menettelytapojen luomisessa*, se hyöty, jonka ne ovat saaneet näistä menettelytavoista, yritysten koko, kyseisten tavaroiden arvo sekä se vaara, joka tällaisista kilpailusääntöjen rikkomisista aiheutuu [unionin] tavoitteiden toteuttamiselle”. [20]

77. Muu ei olisi edes mahdollista, koska unionin tuomioistuin on myös todennut, että ”rikkomisen vakavuutta on arvioitava yksilöllisesti”. [21]

78. Mielestäni unionin yleinen tuomioistuin voitaisiin siten vapauttaa tuomioistuinvalvonnan toisen osa-alueen toteuttamisesta vain, jos sakon suuruuden määrittämisessä huomioon otetut olosuhteet ovat samat kuin ne, joihin laillisuusvalvonnan yhteydessä esitetyt väitteet perustuvat, *edellyttäen, että unionin yleinen tuomioistuin on tässä yhteydessä hylännyt ne kaikki*. [22]

79. Toinen edellä mainituista edellytyksistä ei mielestäni näytä täyttyvän käsiteltävässä tapauksessa, koska unionin yleinen tuomioistuin päätti tarkistaa laillisuusvalvonnan yhteydessä vain viisi niistä 11 yhteydenpidosta, jotka valittaja oli yksityiskohtaisesti kiistänyt.

80. Valittaja oli toki vedonnut sakon alentamista koskevassa kannekirjelmänsä osassa komission päätelmiin, joiden mukaan oli käynyt ilmi, että valittaja oli osallistunut 41 havaitusta yhteydenpidosta seitsemään. [23] Tämä lähestymistapa näyttää kuitenkin mielestäni selittyvän valittajan vaatimuksen toissijaisuudella. Koska valittaja vaati ensisijaisesti riidanalaisen päätöksen kumoamista sillä perusteella, että näyttöä sen osallisuudesta rikkomista merkitsevään toimintaan ei ollut, valittajan toissijainen vaatimus perustui epäsuorasti mutta loogisesti siihen lähtökohtaan, ettei sen pääasiallisia väitteitä ole otettu huomioon.

81. Tämä menettelytapa ei kuitenkaan muuta sitä, että väitteillä, jotka koskivat sitä, että komission riidanalaisessa päätöksessä yksilöimät 11 yhteydenpitoa merkitsivät rikkomista, saattoi olla vaikutusta määrättyä sakkoa arvioitaessa, mikäli ne osoittautuisivat perustelluiksi, koska se, että yrityksen osuus on ollut vähäinen niillä rikkomisen osa-alueilla, joihin se on osallistunut, on otettava huomioon rikkomisen vakavuutta arvioitaessa ja mahdollisesti sakkoa määritettäessä. [24]

82. Vaikuttaa siltä, ettei unionin yleinen tuomioistuin vastannut kaikkiin valittajan esittämiin väitteisiin sen enempää laillisuusvalvonnan yhteydessä – koska se tarkisti valittajan osallisuuden vain viiden kilpailunvastaisen keskustelun osalta, vaikka valittaja oli perustellusti kiistänyt niiden 11 yhteydenpidon lainvastaisuuden, jotka komissio oli yksilöinyt riidanalaisessa päätöksessä – kuin täyttä harkintavaltaa

19 Ks. julkisasiamies Tizzanon ratkaisuehdotus Dansk Rørindustri ym. v. komissio (C-189/02 P, EU:C:2004:415, 130 kohta).

20 Tuomio 7.6.1983, Musique Diffusion française ym. v. komissio (100/80–103/80, EU:C:1983:158, 129 kohta; kursivointi tässä). Ks. uudempi tuomio 8.12.2011, Chalkor v. komissio (C-386/10 P, EU:C:2011:815, 56 kohta).

21 Tuomio 11.7.2013, Team Relocations ym. v. komissio (C-444/11 P, ei julkaistu, EU:C:2013:464, 102 kohta).

22 Ks. vastaavasti tuomio 26.1.2017, Aloys F. Dornbracht v. komissio (C-604/13 P, EU:C:2017:45, 55 ja 56 kohta).

23 Ks. kannekirjelmän 167 ja 191 kohta.

24 Ks. vastaavasti tuomio 7.1.2004, Aalborg Portland ym. v. komissio (C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, EU:C:2004:6, 86 kohta) ja tuomio 6.12.2012, komissio v. Verhuizingen Coppens (C-441/11 P, EU:C:2012:778, 45 kohta). Se, missä määrin yritys on osallistunut rikkomiseen, voidaan esimerkiksi ottaa huomioon arvioitaessa lieventäviä seikkoja (ks. vastaavasti tuomio 11.7.2013, Team Relocations ym. v. komissio, C-444/11 P, ei julkaistu, EU:C:2013:464, 104 ja 106 kohta).

käyttäessään todetessaan, että valittaja ”tyytyy – – vetoamaan vähäiseen osuuteensa kyseessä olevassa rikkomisessa”[25] ja että ”sille määrätty sakko oli muita suurempi sen takia, että sen liikevaihto oli muiden seuraamusten kohteena olleiden yritysten liikevaihtoja paljon suurempi”,[26] kun sakon määrä heijastaa valittajan kyseessä olevaan rikkomiseen osallistumisen taloudellista merkitystä.

83. En kyseenalaista viimeisen toteamuksen merkityksellisyyttä tai väitä, että unionin yleinen tuomioistuin olisi päätynyt erilaiseen ratkaisuun, jos se olisi tutkinut kaikki valittajan esittämät väitteet, mutta vaikuttaa siltä, että unionin yleinen tuomioistuin ei ottanut oikeudellisesti asianmukaisella tavalla huomioon kaikkia niitä tekijöitä, jotka ovat olennaisia arvioitaessa valittajan väitetyn menettelytavan vakavuutta, ja että se ei käsitellyt oikeudellisesti riittävällä tavalla kaikkia valittajan esittämiä väitteitä, joilla pyritään sakon poistamiseen tai alentamiseen. Juuri tätä unionin tuomioistuin valvoo muutoksenhaun yhteydessä.[27]

3. Päätelmät ensimmäisen valitusperusteen ensimmäisestä osasta yhdessä kolmannen valitusperusteen kanssa

84. Tarkasteltuani ensimmäisen valitusperusteen ensimmäistä osaa yhdessä kolmannen valitusperusteen kanssa katson, että unionin yleinen tuomioistuin teki oikeudellisen virheen, koska ei tutkinut kaikkia väitteitä, jotka valittaja oli esittänyt osoittaakseen laillisiksi yhteydenpidot, joihin komissio katsoi sen syyllistyneen.

B. Todisteiden aitous

1. Asianosaisten lausumat

85. Ensimmäisen valitusperusteensa toisessa osassa valittaja moittii unionin yleistä tuomioistuinta siitä, että Samsungin 3.11.2003 päivätyn sisäisen sähköpostiviestin epäaitoutta koskeva todistustaakka siirrettiin valituksenalaisen tuomion 118 kohdassa valittajalle. Kyseinen todiste olisi pitänyt jättää valittajan mukaan tutkimatta, koska komissio, jonka tehtävänä oli näyttää rikkominen toteen, ei ollut osoittanut kyseisen sähköpostiviestin aitoutta hyvän hallinnon periaatteen mukaisesti, vaikka valittaja oli epäillyt sitä vahvasti.

86. Valittaja katsoo kuitenkin, että kun otetaan huomioon sekä sen että Samsungin esittämät huomautukset, komission olisi pitänyt nimetä riippumaton asiantuntija arvioimaan kyseisen sähköpostiviestin aitoutta. Valittajan mukaan tämä pätee erityisesti kartelleja koskevissa menettelyissä, koska ne ovat luonteeltaan rikosoikeudellisia.

87. Komissio kiistää valittajan näkemyksen. Jos jonkin todisteen aitous kiistetään, ainut merkityksellinen kriteeri on komission mukaan uskottavuus, ja todisteen todistusarvoa on arvioitava kaikkien yksittäistapaukseen liittyvien olosuhteiden valossa.

88. Hyvää hallintotapaa koskeva velvollisuus ei komission mielestä tarkoita sitä, että sen olisi osoitettava todisteen aitous, eikä sen siten ollut tarvetta nimittää riippumatonta tietotekniikan asiantuntijaa.

25 Valituksenalaisen tuomion 263 kohta.

26 Valituksenalaisen tuomion 269 kohta.

27 Ks. vastaavasti tuomio 28.6.2005, Dansk Rørindustri ym. v. komissio (C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P–C-208/02 P ja C-213/02 P, EU:C:2005:408, 244 kohta).

89. Komission mukaan unionin yleinen tuomioistuin täytti kyseiset vaatimukset arvioidessaan sisäisen sähköpostiviestin uskottavuutta ottaen huomioon kaikki käsiteltävän asian olosuhteet ja katsoessaan, että Samsungin 3.11.2003 päivätty sisäinen sähköpostiviesti kelpasi osaksi todistusaineistoa. Komissio katsoo myös, että mikäli todisteita ei ole otettu huomioon vääristyneellä tavalla, unionin tuomioistuimen valvonta ei ulotu tosiseikkoja koskeviin toteamuksiin, jotka unionin yleinen tuomioistuin on tällä tavalla esittänyt.

2. Asian tarkastelu

a) Todisteen aitouden ja uskottavuuden välinen ero

90. Kun komissio on voinut osoittaa, että yritys on osallistunut yritysten välisiin selvästi kilpailua rajoittaviin kokouksiin, on yrityksen asia esittää muu selitys näiden kokousten sisällölle. [28]

91. Tässä yhteydessä ei riitä, että kyseessä oleva yritys vetoaa sellaisen seikan, joka voisi vaikuttaa niiden todisteiden todistusarvoon, joihin komissio vetoaa, olemassaolon mahdollisuuteen, jotta komissiolla on todistustaakka siitä, että tämä seikka ei ole voinut vaikuttaa todisteiden todistusarvoon. Päinvastoin, muutoin kuin tapauksissa, joissa kyseessä oleva yritys ei voi toimittaa tällaista todistetta komission itsensä käyttäytymisen vuoksi, kyseisen yrityksen tehtävänä on osoittaa oikeudellisesti riittävällä tavalla yhtäältä sen seikan olemassaolo, johon se vetoaa, ja toisaalta se, että tämä seikka kyseenalaistaa niiden todisteiden todistusarvon, joihin komissio tukeutuu. [29]

92. Yleisemmin voidaan todeta, että unionin oikeudessa vallitsee vapaan todistelun periaate. Tästä periaatteesta johtuu, että ainoa merkityksellinen peruste arvioitaessa esitettyjä todisteita on niiden uskottavuus. [30]

93. Unionin tuomioistuin on täsmentänyt, että monitahoisten taloudellisten arviointien yhteydessä unionin tuomioistuinten on tutkittava erityisesti esitettyjen todisteiden aineellinen paikkansapitävyys, luotettavuus ja johdonmukaisuus. [31]

94. Kyseenalaistamatta näitä seikkoja katson, että todisteen aitous on väistämättä arvioitava ennen sen uskottavuutta: jos todiste ei ole aito, sitä ei voida pitää uskottavana, vaikka se siltä näyttäisikin.

95. Näin ollen on palautettava mieleen perusperiaate, jonka mukaan kilpailuoikeudenkin alalla silloin, kun kyse on rikkomista koskevasta riita-asiasta, komission on näytettävä toteamansa rikkominen toteen ja esitettävä oikeudellisesti riittävä näyttö siitä, että rikkomisen perustana olevat tosiseikat ovat olemassa. [32] Jos tuomioistuin on epätietoinen, ratkaisu on tehtävä sen yrityksen hyväksi, jolle rikkomisen toteamista koskeva päätös on osoitettu. [33]

28 Ks. vastaavasti tuomio 22.11.2012, E.ON Energie v. komissio (C-89/11 P, EU:C:2012:738, 75 kohta).

29 Ks. vastaavasti tuomio 22.11.2012, E.ON Energie v. komissio (C-89/11 P, EU:C:2012:738, 76 kohta).

30 Ks. vastaavasti tuomio 19.12.2013, Siemens ym. v. komissio (C-239/11 P, C-489/11 P ja C-498/11 P, ei julkaistu, EU:C:2013:866, 128 kohta) ja tuomio 27.4.2017, FSL ym. v. komissio (C-469/15 P, EU:C:2017:308, 38 kohta).

31 Ks. vastaavasti tuomio 8.12.2011, Chalkor v. komissio (C-386/10 P, EU:C:2011:815, 54 kohta).

32 Ks. vastaavasti tuomio 22.11.2012, E.ON Energie v. komissio (C-89/11 P, EU:C:2012:738, 71 kohta).

33 Ks. vastaavasti tuomio 22.11.2012, E.ON Energie v. komissio (C-89/11 P, EU:C:2012:738, 72 ja 73 kohta).

96. Konkreettisesti tämä tarkoittaa sitä, että mikäli unionin tuomioistuin on epävarma riidanalaisen asiakirjan kattavuudesta ja/tai siitä, onko se hankittu laillisin keinoin, kyseinen asiakirja on jätettävä huomiotta.[34] Kyse ei ole mistään muusta kuin siitä, mitkä todisteet voidaan ottaa tutkittavaksi. Komission esittämien todisteiden uskottavuus on siten mahdollista arvioida vain siinä tapauksessa, että ne voidaan ottaa tutkittavaksi.[35]

b) Soveltaminen nyt käsiteltävässä asiassa

97. Käsiteltävässä asiassa valittaja kiistää Samsungin työntekijän 3.11.2003 lähettämän sisäisen sähköpostiviestin aitouden. Kyseisestä sähköpostiviestistä on olemassa useita tulosteversioita, eikä sen aitoutta voitu kahden valittajan toimittaman asiantuntijalausunnon mukaan vahvistaa.

98. Valittaja käsitteli näitä väitteitä yksityiskohtaisesti kumoamiskannetta koskevan kannekirjelmän 68–86 kohdassa. Valittaja viittasi ensinnäkin ensimmäiseen tulostettuun versioon, jossa ei mainittu vastaanottajaa tai ”kopion” vastaanottajaa ja jonka väitetään olleen lähetetty klo 3.27 aamuyöllä (Euroopan aikaa), vaikka kyseisessä sähköpostiviestissä mainittu Infineonin työntekijän puhelu oli viestin mukaan soitettu samana päivänä. Valittaja korosti myös sähköpostiviestistä toimitetun ensimmäisen version ja kahden myöhemmän version välisiä eroja, koska toisin kuin ensimmäisessä versiossa, myöhemmissä versioissa näkyi varsinainen vastaanottaja ja kuusi kopion vastaanottajaa ja niissä oli eri lähettämisajat. Lisäksi valittaja vetosi asiantuntijalausuntoon, jossa konsultoitu riippumaton asiantuntija arvioi, ettei 3.11.2003 päivättyä sähköpostiviestiä voitu pitää täysin pitävästi aitona, minkä tämä sama asiantuntija vahvisti myös toisessa lausunnossa.

99. Näistä seikoista huolimatta unionin yleinen tuomioistuin katsoi valituksenalaisen tuomion 181 kohdassa, että komissio ”saattoi oikeutetusti todeta kantajan osallistuneen [lainvastaisiin] keskusteluihin” erityisesti sen perusteella, että ”yhdessäkään asiantuntijalausunnossa ei katsottu, että 3.11.2003 päivätty sähköpostiviesti ei ollut aito, rikkomisajankohtaan sijoittuva todiste, mitä väitettä kantaja ei myöskään näyttänyt toteen [siinä]”. Valituksenalaisen tuomion 182 kohdassa todettiin lisäksi, ettei valittaja ollut esittänyt ”näyttöä siitä, että komission esittämät objektiiviset syyt sille, että kyseisestä sähköpostiviestistä oli olemassa useita versioita, olisivat virheellisiä”.

100. Näin ollen katson, että unionin yleinen tuomioistuin teki oikeudellisen virheen, koska se ei noudattanut tavanomaista todistelumenettelyä, jota edellytetään kilpailusääntöjen rikkomisesta määrättävien sakkojen yhteydessä. Vaikka erot, jotka liittyvät sellaisiin sähköpostiviestin olennaisiin osatekijöihin kuten viestin vastaanottajat tai lähetysaika, jätettäisiin huomiotta, valittajan toimittamista asiantuntijalausunnoista ilmenee, ettei 3.11.2003 päivätyn sähköpostiviestin aitoutta ollut mahdollista todeta varmuudella. Tässä tilanteessa unionin yleisen tuomioistuimen olisi pitänyt hylätä kyseinen todiste: oli komission tehtävä näyttää toteen 3.11.2003 päivätyn sähköpostiviestin aitous käyttämällä tarvittaessa asiantuntijaa, kuten valittaja oli pyytänyt.

101. Unionin yleinen tuomioistuin kuitenkin katsoi myös, että myös muut todisteet osoittivat, että 3.11.2003 päivätyssä sähköpostiviestissä mainitut lainvastaiset keskustelut oli käyty, ja nämä todisteet muodostivat yhdessä indisioiden kokonaisuuden.[36]

34 Ks. vastaavasti tuomio 17.12.1981, Ludwigshafener Walzmühle Erling ym. v. neuvosto ja komissio (197/80–200/80, 243/80, 245/80 ja 247/80, EU:C:1981:311, 16 kohta).

35 Ks. vastaavasti Bellis, J.-Fr., ”La charge de la preuve en matière de concurrence devant les juridictions de l’Union européenne” teoksessa Mahieu, St. (toim.), *Contentieux de l’Union européenne. Questions choisies*, Bryssel, Larcier, coll. Europe(s), 2014, s. 217–233, erityisesti s. 221. Lisättäköön, että unionin tuomioistuin ei ole missään vaiheessa tunnustanut nimenomaisesti kilpailusääntöjen rikkomisesta määrättyjen sakkojen rikosoikeudellista luonnetta, mutta Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on katsonut, että kilpailusääntöjen rikkomisesta määrätty sakko ”on luonteeltaan rikosoikeudellinen, joten [ihmisoikeuksien ja perusoikeuksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen] 6 artiklan 1 kappaletta on sovellettava sen rikosoikeudelliseen osaan” (Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen tuomio 27.9.2011, A. Menarini Diagnostics v. Italia, valitus nro 43509/08, CE:ECHR:2011:0927JUD004350908, 44 kohta). Huolimatta siitä, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuin rajasi arviointinsa koskemaan vain sen käsiteltäväksi saatettua asiaa, sen esittämät perustelut sallivat kyseisen päätelmän yleistämisen.

36 Valituksenalaisen tuomion 181 kohta. Ks. myös valituksenalaisen tuomion 183 kohta.

102. Unionin tuomioistuin voi tutkia, onko todistustaakkaa ja asian selvittämistä koskevia sääntöjä noudatettu, mutta sillä ei ole toimivaltaa määrittää asian tosiseikastoa eikä lähtökohtaisesti myöskään tarkastaa sitä selvitystä, johon unionin yleinen tuomioistuin on asian tosiseikastoa määrittäessään tukeutunut. Silloin, kun tämä selvitys on saatu asianmukaisesti ja todistustaakkaa sekä asian selvittämistä koskevia menettelysääntöjä ja yleisiä oikeusperiaatteita on noudatettu, ainoastaan unionin yleisen tuomioistuimen tehtävänä on arvioida sille esitetyn selvityksen näyttöarvoa. Lukuun ottamatta sitä tapausta, että unionin yleiselle tuomioistuimelle esitetty selvitys on otettu vääristyneellä tavalla huomioon, tämä arviointi ei näin ollen ole oikeuskysymys, joka kuuluu unionin tuomioistuimen harjoittaman valvonnan piiriin. [37]

103. Tästä seuraa, että vaikka unionin yleisen tuomioistuimen huomioon ottamista seikoista voidaan keskustella, kyse on tosiseikkojen arvioinnista, jota unionin tuomioistuimella ei ole toimivaltaa valvoa muutoksenhaun yhteydessä. Koska unionin yleinen tuomioistuin katsoi muiden asiakirjojen vahvistavan, että kyseessä olevaan rikkomiseen osallistuneiden yritysten välillä oli käyty lainvastaisia keskusteluja, 3.11.2003 päivätyn sähköpostiviestin aitoutta koskeva väite on joka tapauksessa tehoton.

VI. Asian palauttaminen unionin yleiseen tuomioistuimeen

104. Tarkasteltuani ensimmäisen valitusperusteen ensimmäistä osaa yhdessä kolmannen valitusperusteen kanssa päädyin siihen tulokseen, että unionin yleinen tuomioistuin teki oikeudellisen virheen, kun se ei tutkinut kaikkia väitteitä, jotka valittaja oli esittänyt osoittaakseen, että yhteydenpidot, joihin se oli komission mukaan syyllistynyt, olivat laillisia.

105. Euroopan unionin tuomioistuimen perussäännön 61 artiklassa määrätään, että jos muutoksenhaku todetaan aiheelliseksi, unionin tuomioistuin kumoaa unionin yleisen tuomioistuimen ratkaisun. Unionin tuomioistuin voi silloin itse ratkaista asian lopullisesti, jos asia on ratkaisukelpoinen, tai palauttaa asian unionin yleisen tuomioistuimen ratkaistavaksi.

106. Käsiteltävässä asiassa esillä oleva riita-asia ei mielestäni ole ratkaisukelpoinen. Jos unionin tuomioistuin tutkisi valittajan väitteiden perusteltavuuden, se joutuisi nimittäin ratkaisemaan tosiseikkoja koskevia kysymyksiä sellaisten seikkojen perusteella, joita unionin yleinen tuomioistuin ei arvioinut valituksenalaisessa tuomiossa. Asianosaisilla ei myöskään ole ollut tilaisuutta lausua unionin tuomioistuimessa oikeusriidan tosiseikkoja koskevista väitteistä.

107. Näin ollen asia on palautettava unionin yleiseen tuomioistuimeen ja oikeudenkäyntikuluista on päätettävä myöhemmin.

VII. Ratkaisuehdotus

108. Edellä esitettyjen seikkojen perusteella ja rajoittamatta muiden valitusperusteiden tarkastelua ehdotan, että unionin tuomioistuin

– kumoaa unionin yleisen tuomioistuimen 15.12.2016 antaman tuomion Infineon Technologies vastaan komissio (T-758/14, ei julkaistu, EU:T:2016:737) siltä osin kuin unionin yleinen tuomioistuin ei ole tutkinut kaikkia väitteitä, jotka valittaja on esittänyt osoittaakseen, että yhteydet, joihin se oli komission mukaan syyllistynyt, olivat laillisia, ja

37 Ks. vastaavasti tuomio 25.1.2007, Sumitomo Metal Industries ja Nippon Steel v. komissio (C-403/04 P ja C-405/04 P, EU:C:2007:52, 38 ja 56 kohta) ja tuomio 19.12.2013, Siemens ym. v. komissio (C-239/11 P, C-489/11 P ja C-498/11 P, ei julkaistu, EU:C:2013:866, 39, 76, 77 ja 129 kohta).

– palauttaa asian unionin yleiseen tuomioistuimeen ja määrää oikeudenkäyntikuluista päätettäväksi myöhemmin.